

УДК 37.378

DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.08.031

КУЧАЙ Олександр Володимирович –
доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Національний університет біоресурсів і природокористування України
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9468-0486>
e-mail: kuchay@ukr.net

КУЧАЙ Тетяна Петрівна –
доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки,
психології, початкової, дошкільної освіти та управління
зкладами освіти, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-3518-2767>
e-mail: tetyanna@ukr.net

ЧИЧУК Антоніна Петрівна –
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки, психології, початкової,
дошкільної освіти та управління зкладами освіти,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-9982-3634>
e-mail: toniabida@ukr.net

ВЗАЄМОПОВ'ЯЗАНИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

**КУЧАЙ Олександр Володимирович, КУЧАЙ Тетяна Петрівна, ЧИЧУК Антоніна Петрівна. ВЗАЄМОПОВ'Я-
ЗАНИЙ ХАРАКТЕР ФУНКЦІЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ**

У статті виокремлено основні функції мистецької освіти та проаналізовано їх змістове наповнення. Зазначено, що жодна із функцій мистецької освіти не працює сама по собі, мистецька освіта – явище принципово поліфункціональне й чинить комплексний вплив на становлення духовності особистості у взаємозв'язку й взаємодоповнюваності. Тому ніколи не можна бути впевненим у перевазі однієї функції – поруч із виховною свої завдання вирішують і інші проаналізовані функції.

Ключові слова: функції мистецької освіти, розвиток особистості, образотворче мистецтво, музика, хореографія, дизайн, підготовка студентів у галузі мистецької освіти.

KUCHAI Oleksandr Volodymyrovych, KUCHAI Tetyana Petrivna, CHYCHUK Antonina Petrivna. THE INTERRELATED CHARACTER OF THE FUNCTIONS OF ART EDUCATION

The article highlights the main functions of art education and analyzes their content. It is noted that none of the functions of art education works by itself, art education is a phenomenon that is fundamentally multifunctional and has a complex impact on the development of the individual's spirituality in connection and mutual complementarity. Therefore, one can never be sure of the superiority of one function – next to the educational one, other analyzed functions also solve their tasks.

Art education has the most powerful means of influencing the process of spiritual formation of the personality – the emotional power of artistic and figurative understanding of reality. By awakening and deepening human feelings, art prompts thought to work, forms moral principles, expands the worldview, gives rise to ideals and, ultimately, not only enriches the sensual sphere of a person, but also significantly expands the horizons of his consciousness, directly influencing the formation of the spirituality of an individual.

It has been proven that, on the one hand, the development of emotional intelligence significantly optimizes the development (deepening, diversification) of artistic cognition, which is based on emotion and its understanding. And on the other hand, the artistic knowledge of a person, based on his emotional and sensory sphere, focusing on emotional intelligence, at the same time develops it. In this way, artistic cognition gives impetus to a person's understanding of a work of art and his own artistic activity as an artistic value, and at the same time allows him to live, understand, and appropriate life values laid down and individually figuratively interpreted in each work by its author. Therefore, the development of the emotional intelligence of an individual appears as a kind of methodological guideline for building a general strategy of art education, as it is an integral mechanism for the formation of personal values as a result of artistic knowledge. Therefore, it is clear that art is an integral part of the life of all people and society. And it doesn't matter what kind of art a person likes or not. Against our will or at will, art will certainly influence our worldview and attitude to life.

Keywords: functions of art education, personality development, visual arts, music, choreography, design, training of students in the field of art education.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Мистецька освіта як цілісна система ґрунтується на фундаментальних принципах національної освіти й виховання: народність, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, демократизм, етнізація, історизм. Саме гуманізація вищої і середньої школи, зокрема

мистецької освіти, передбачає зміцнення органічного зв'язку навчання з витоками національної культури, європейськими та світовими традиціями, досягненнями вітчизняного й світового мистецтва [5, с. 80–85].

Одна з важливих ролей у вирішенні питання формування розвитку особистості належить ху-

дожній культурі, у тому числі її духовному складникові – мистецтву. Мистецтво було предметом філософських досліджень з античних часів, існує чимало різних теорій мистецтва, але не можна сказати, що його сутність, специфіка, соціальна значимість зрозумілі до кінця, що не залишилося ніяких дискусійних питань у його розумінні. Цей феномен людського життя занадто складний і багатогранний, щоб можна було в певний момент створити його повну й остаточну теорію.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Процес соціалізації, яка формує особистість і сприяє її розвитку, а також процес самореалізації особистості великою мірою залежить від її творчої діяльності, комунікативності, розвиненості самосвідомості. Усі ці завдання покликане вирішувати мистецтво. Теорії, у яких розроблялася взаємозалежність станів суспільства й мистецтва, належать Платону, Ж.-Ж. Руссо, Ф. Ніцше, Ж.-М. Гюйо, К. Мангейм, Х. Ортега-і-Гассету й іншим. Натепер мистецька освіта стає одним із засобів самореалізації особистості та способом вирішення життєвих труднощів сучасної людини. Його роль у формуванні світогляду неухильно зростає, оскільки протидіяти явищам бездуховності, аморальності можна лише шляхом формування усвідомлення важливості й пріоритету загальнолюдських цінностей, удосконалення творчого потенціалу, прагнення до пізнання. Також варто зауважити, що твори мистецтва впливають не тільки на галузь людських почуттів, вони водночас впливають і на свідомість людини, цілісно перетворюючи її. А. Дяченко розглянуто основні аспекти впливу мистецької освіти на формування світогляду сучасної людини, також з'ясовано, як впливає на світогляд окремий вид мистецтва в різному віці. Доведена перетворювальна, розвивальна функції мистецької освіти, що відроджує роль мистецтва для особистості [1, с. 107–112].

О. Красовською визначено теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти; накреслено етапи становлення і розвитку теорії і практики мистецької освіти України у XIX–XXI столітті; представлено зарубіжний досвід професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у галузі мистецької освіти в країнах Європейського Союзу. Створено авторську концепцію та структурно-функціональну модель процесу професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій. Запропоновано систему роботи щодо впровадження у практику вищих навчальних закладів методики професійної підготовки студентів педагогічних факультетів у галузі мистецької освіти із залученням сучасних освітніх інновацій [3].

О. Комаровською проаналізовано зв'язок «художнє пізнання – художні цінності – емоцій-

ний інтелект». Художнє пізнання подано як перманентний процес, охоплює прийняття емоційних імпульсів твору як об'єктивної цінності, художню емпатію, рефлексію, саморефлексію вражень, що уможливорює утворення особистісної цінності. Здійснено проекцію художнього пізнання на емоційний інтелект. Показано, що спільні позиції базуються на емоційних навичках, які екстраполюються на входження реципієнта в емоційний світ твору та його осмислення [2, с. 71–78].

О. Олексюк висвітлюються концептуальні основи постнекласичної мистецької педагогіки. Розглядається парадигмальний характер змін у сучасній мистецькій освіті. Аналізуються концептуальні положення наукової раціоналізації мистецької педагогіки [4, с. 3–7].

Мета статті. Виокремити основні функції мистецької освіти та проаналізовано їх змістове наповнення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиваючи цілеспрямовуючу сферу особистості в процесі естетичного пізнання, мистецька освіта формує її креативно-діяльнісні характеристики, від яких у подальшому будуть залежати і ефективність її самореалізації в будь-якій сфері культури, і значущість її особистісного внеску в процес духовного оновлення суспільства. Не менш важливим аспектом виховної функції мистецької освіти є моральне виховання, що базується на моральнісній складовій мистецтва – від античності до сьогодення мистецтво завжди розглядалось як найважливіший чинник впливу на моральний світ людини [9].

Відштовхуючись від поняття калокагатії (поєднання старогрецьких слів kalos – прекрасний та agathos – добрий, хороший, морально досконалий), давні греки ідеалом виховання вважали гармонію зовнішнього і внутрішнього, єдність краси й добра, прекрасного й морального досконалого. При цьому педагогічні системи античності обов'язково включали мистецтво як найефективніший засіб становлення та виправлення характеру, створення певної психологічної установки – етосу.

Виховання прекрасної й доброї людини – морально-естетичний ідеал досконалості античної особистості, досягнення якого вважалося неможливим без залучення комплексу поезії, музики, танцю як необхідної складової формування морально стійкого громадянина античного полісу. Подальша історія гуманістики свідчить про надзвичайну увагу до проблеми морального виховання засобами мистецтва.

Слід зазначити, що жодна із функцій мистецької освіти не працює сама по собі, мистецька освіта – явище принципово поліфункціональне й чинить комплексний вплив на становлення духовності особистості у взаємозв'язку й взаємодоповнюваності. Тому ніколи не можна бути впевненим у перевазі однієї функції – поруч із вихов-

ною свої завдання вирішують і інші, серед яких, з огляду на мету даної статті, слід виокремити такі.

Інформаційнопізнавальну, комунікативну, а також функцію соціалізації. Інформаційно-пізнавальна функція забезпечує процес художньої спадковості й виявляється у закріпленні результатів художньої діяльності поколінь, накопиченні, зберіганні та систематизації інформації, що передається кожному наступному поколінню в процесі художнього пізнання, навчання й виховання [10].

Комунікативна функція виражається в тому, що спілкування в процесі художнього пізнання, через мистецтво, засобами мистецтва створює безмежний комунікативний простір інтерактивного, живого спілкування на різних рівнях – від міжособистісного до міжкультурного, включаючи як вербальні, так і невербальні шляхи комунікації. Крім того, мистецька освіта надає можливість опановувати створені самим мистецтвом художні знакові системи – власну мову мистецтва, фіксувати («опредметнювати») в них свій духовний світ і розуміти, засвоювати («розпредметнювати») зафіксований у них духовний світ митця, суспільства, певної культури й епохи.

Функція соціалізації – одна з найвагоміших функцій мистецької освіти, адже забезпечує засвоєння індивідом соціального досвіду, знань, цінностей, національних традицій, норм поведінки, що відповідають даному суспільству й даній культурі. Силою обставин ми опиняємося заглибленими в певний культурний контекст, з якого художнє пізнання допомагає дістати власні уявлення, цінності й ідеали, правила життя, способи дій [8].

Найважливіше ж місце слід відвести людинотворчій або гуманізуючій функції, яка збирає всі попередні під єдиним кутом зору – мистецька освіта постає як засіб і культурний простір розвитку людських якостей, властивостей, притаманних духовно сформованій особистості. Критерієм тут буде слугувати основоположний для сучасного суспільства морально-ціннісний компонент як об'єднувальний інтеграл найсуттєвіших складових поняття духовності, який визначає ступінь індивідуальної відповідальності суб'єкта культури за вибір шляхів та зміст особистісного самоздійснення.

І насамкінець, маємо зазначити, що жодна з перелічених функцій не працює, якщо в роботу не включається емотивна функція – іманентна функція мистецтва й освіти засобами мистецтва, яка розкриває природу художньої діяльності та пояснює причину ефективності педагогіки мистецтва.

Емотивність мистецької освіти ґрунтується на емоційному залученні до мистецтва через художній образ, який здатний пробуджувати наші почуття, створювати емоції, що змушують нас хвилюватися – радіти, сумувати, співпереживати, співчувати тощо і у той же час вчити контролювати ці емоції. Розвиваючи почуттєву сферу осо-

бистості, мистецтво робить нас небайдужими до життя, до природи, до Іншого.

Отже, мистецька освіта володіє найпотужнішим засобом впливу на процес духовного формування особистості – емотивною силою художньо-образного осмислення дійсності. Пробуджуючи й поглиблюючи людські почуття, мистецтво спонукає працювати думку, формує моральні принципи, розширює світогляд, породжує ідеали і, в кінцевому рахунку, не лише збагачує почуттєву сферу людини, але й значно розширює горизонти її свідомості, безпосередньо впливаючи на становлення духовності особистості [4, с. 306–315].

З позиції неklasичних уявлень мистецька освіта є не тільки цілеспрямованим, але й ціннісно-орієнтаційним процесом формування знань, способів діяльності, творчого досвіду та культурного самовизначення особистості. На даний час вступає у фазу стабілізації постнекласичне осмислення мистецької педагогіки. Особливістю цього етапу є партнерська рівноправність глобального та локального. Для стабілізації цих процесів необхідні усталені, ціннісні засади, розробка яких поєднанні з концептуалізацією освітніх стандартів може розглядатися як перехід до нового типу наукової раціональності в мистецькій освіті [5, с. 3–7].

Нині «змінюється світ, змінюється мистецтво, змінюються ті, хто його досліджують», при цьому трансформуються ролі суб'єктів цих процесів, зокрема нівелюються межі між учасниками мистецьких подій, їхніми спостерігачами, дослідниками, популяризаторами, коли в усіх цих ролях одночасно виступає одна і та сама людина. Подібні тенденції нарощуються на тлі стрімкої візуалізації життя, а мистецьке видовище «з об'єкту споглядання перетворюється на феномен, що залучає або спонукає до участі в дійстві самого глядача, який свідомо чи несвідомо приміряє на себе роль співавтора, співтворця», в такий спосіб, мистецтво само по собі стає «дієво-візуальним». Вочевидь, подібні спостереження стосуються не лише народження й поширення таких сучасних видовищних форм побутування мистецтва, як перформенс, хепенінг, інсталяція, флешмоб та інших, а й візуалізованих інтерпретацій академічного мистецтва. Так само, з одного боку, стираються межі між сферами академічного і масового мистецтва, пропонуються нові способи художнього самовираження, що синтезують не тільки різні сфери мистецтва, а й різні сфери життєвих і наукових знань з мистецтвом тощо. Але з іншого боку, мистецтво масове (передусім, музика), яке заповнюється «штампами» квазіхудожніми, а отже й мисленнєво-поведінковими, для свого поширення має широкі суто технічні можливості; воно стає все більш затребуваним, обмежує вагомість у сфері інтересів особистості академічного мистецтва як об'єктивно визнаної цінності. Як наслідок, «розмиваються» ціннісні сенси загалом, а отже проблема цінностей ще більше акту-

алізується. Відтак, перед педагогом постає досить складне завдання – долати розрив між реальними художніми практиками, запитами суспільства, на які відповідає мистецтво в різноманітний спосіб, – і відставанням освітніх технологій. Нагальною задачею вбачається синтезування необхідних для розуміння сучасності «традиційних» предметних знань із новітніми поглядами на суб'єктів освітнього процесу, які «паралельно» самостійно формують власну систему художніх цінностей та уподобань, усе більше вивільнюються з-під педагогічного керування. Надзвичайно важливою для молодого покоління в цій динаміці постає здатність самокерування пізнанням, а отже – усвідомлене прагнення самопізнання, самовираження, саморієнтування в художньоосвітньому просторі, що пов'язано із досягненням життєвого успіху. Поряд із такими тенденціями у власне мистецьких процесах та тенденціях споживання мистецтва, філософи і культурологи все частіше говорять про об'єктивність піднесення ролі мистецької освіти [7].

Успішні особистості, незалежно від сфери життєтворчості і професійної реалізації, володіють вищим рівнем емоційного інтелекту, оскільки саме він зумовлює ефективність їхньої взаємодії з іншими людьми і світом загалом. Тобто емоційний інтелект в художньому пізнанні постає як базова якість, що уможливлює перетворення об'єктивних художніх цінностей в суб'єктивні, збагачуючи внутрішній світ через мотивацію зустрічей з мистецтвом; спрямовує поведінку людини в художньо-інформаційному просторі, змістовно наповнюючи мистецтвом її життя та реалізуючи її інтереси і запити; дозволяє людині робити свідомий вибір у спілкуванні з мистецтвом для покращення емоційних станів, зрештою, обирати способи самовираження і самореалізації в мистецтві і за допомогою мистецької творчості, розвивати креативність. Як бачимо, з одного боку, розвиток емоційного інтелекту значно оптимізує розвиток (поглиблення, урізноманітнення) художнього пізнання, в основі якого – емоція та її осмислення. А з іншого боку, художнє пізнання людини, що спирається на її емоційно-почуттєву сферу, орієнтуючись на емоційний інтелект, водночас розвиває його. В такий спосіб художнє пізнання дає поштовх для осмислення людиною твору мистецтва і власної мистецької діяльності як художньої цінності і паралельно дозволяє їй проживати, осмислювати, привласнювати життєві цінності, закладені та індивідуально образно інтерпретовані в кожному творі його автором. Відтак, розвиток емоційного інтелекту особистості постає як свого роду методичний орієнтир для вибудовування загальної стратегії навчання мистецтва, оскільки є невід'ємним механізмом утворення особистісних цінностей як результату художнього пізнання, що має організовуватись педагогом стосовно кожного твору як багатоскладовий і цілісний перманентний процес [2, с. 71–78].

Щоб цілісно оцінити вплив мистецької освіти та її роль у житті людини, необхідно чітко розуміти основні функції мистецтва сьогодення. Різні дослідники визначають різну кількість функцій мистецтва, але всі вони мають взаємопов'язаний характер і загалом доповнюють одна одну. Найбільш поширеною є думка щодо таких функцій мистецтва:

Суспільно-перетворювальна та компенсаторна. Обидві функції проявляються як ідейно-естетичний вплив на світогляд людини, що спрямовує людей на цілеспрямовану діяльність. Із цього боку мистецька освіта є рухомою силою всіх змін суспільства, спонукає людство до розвитку, появи прагнень до саморозвитку і становлення власної особистості [11].

Художньо-концептуальна функція дає змогу зрозуміти думки митця про світ загалом через призму його художнього твору, побачити його ставлення щодо людини та її місця у світі.

Функція передбачення. Ідейно це означає, що мистецтво здатне прогнозувати майбутнє та вірогідно співвідноситься з людською інтуїцією. Але найважливіше, що мистецтво має змогу прогнозувати соціальні зміни в суспільстві.

Інформативна та комунікативна. Функції полягають у тому, що кожний художній витвір несе в собі певну інформацію, доступну певному колу людей. Так мистецтво здатне об'єднувати людей, спонукати їх до взаємодії, спілкування й обміну знань.

Виховна функція дає мистецтву змогу впливати на думки та почуття суспільства як загалом, так й окремо. На цьому етапі мистецтво є катарсисом формування світогляду та особистості.

Сугестивна функція полягає в емоційному впливі мистецтва на почуття людини та її думки. Ця якість найбільш за все здатна впливати на особистість людини, удосконалюючи чи руйнуючи її.

Естетична функція. Із цього боку мистецтво є вагомим чинником формування естетичного смаку особистості, її здібностей, звичок, принципів, цінностей і потреб. Отже, мистецтво орієнтує людину у світі.

Гедоністична функція проявляється в тому, що мистецтво – це свобода й майстерність, яка надає змогу самовиражатися та нести насолоду.

Отже, зрозуміло, що мистецтво є невід'ємною частиною життя всіх людей і суспільства. І не має значення, до якого виду мистецтва прихильна людина та чи полюбає вона його. Проти нашої волі чи за побажанням мистецтво неодмінно буде впливати на наш світогляд і ставлення до життя [6].

Значення мистецької освіти як головного фактору впливу на світогляд людини полягає в морально-естетичному характері її пізнання. Емоційний зміст художнього твору стає стимулом для формування почуттів, емоційним аспектом життєдіяльності сучасної людини. Пізнання мистецтва

активізує емоції, думки, світосприйняття індивіду. Мистецтво викликає в людині асоціації, які мали місце в її житті, почуття та переживання. Основа мистецької освіти – це важливий психологічний механізм процесу сприймання. Він пов'язаний із діалектичним характером взаємодії індивідуально-емоційного розвитку особистості, рівнем її інтелектуального та культурного розвитку, художньо-естетичного й життєвого досвіду, з одного боку, і діалектичністю взаємодії форми та змісту твору, пізнавальних і творчих елементів мистецтва під час його сприйняття – з іншого. Емоції та почуття, що виникають під час спілкування з мистецтвом, формуються на межі свідомого та інтуїтивно-підсвідомого. Становлення світогляду засобами мистецтва відбувається в актах «співтворчості» й «співпереживання». «Співтворчість» у процесі спілкування з мистецтвом пов'язана з активізацією емоційної та інтелектуальної сфер свідомості людини, коли в процесі сприйняття актуалізується весь її емоційний та інтелектуальний досвід, уява, здатність до співпереживання.

Мистецька освіта розвиває в людині здатність до співпереживання. Здатність співпереживати – прирівнюється до здатності людини повторювати той самий шлях, який пройшов митець. Вона залежить від двох обставин:

1. Якість і досконалість мистецької роботи. Якщо твір не відповідає вимогам реального життя, досвіду та проблемам людини, яка його пізнає, він ніколи не викличе почуттів, емоцій, душевних переживань і потягу до самооцінки. Також не викликає роздумів твір, основа якого – логічні засоби вирішення художнього завдання.

2. Ступінь підготовленості людини. Оскільки форма в мистецтві найчастіше умовна, її сприйняття – це наслідок виховання, рівень мистецької освіти [1, с. 107–112].

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Мистецька освіта володіє найпотужнішим засобом впливу на процес духовного формування особистості – емотивною силою художньо-образного осмислення дійсності. Пробуджуючи й поглиблюючи людські почуття, мистецтво спонукає працювати думку, формує моральні принципи, розширює світогляд, породжує ідеали і, в кінцевому рахунку, не лише збагачує почуттєву сферу людини, але й значно розширює горизонти її свідомості, безпосередньо впливаючи на становлення духовності особистості.

У статті виокремлено основні функції мистецької освіти та проаналізовано їх змістове наповнення. Зазначено, що жодна із функцій мистецької освіти не працює сама по собі, мистецька освіта – явище принципово поліфункціональне й чинить комплексний вплив на становлення духовності особистості у взаємозв'язку й взаємоповнюваності. Тому ніколи не можна бути впевненим у перевазі однієї функції – поруч із виховною

свої завдання вирішують і інші проаналізовані функції.

Доведено, що з одного боку, розвиток емоційного інтелекту значно оптимізує розвиток (поглиблення, урізноманітнення) художнього пізнання, в основі якого – емоція та її осмислення. А з іншого боку, художнє пізнання людини, що спирається на її емоційно-почуттєву сферу, орієнтується на емоційний інтелект, водночас розвиває його. В такий спосіб художнє пізнання дає поштовх для осмислення людиною твору мистецтва і власної мистецької діяльності як художньої цінності і паралельно дозволяє їй проживати, осмислювати, привласнювати життєві цінності, закладені та індивідуально образно інтерпретовані в кожному творі його автором. Відтак, розвиток емоційного інтелекту особистості постає як свого роду методичний орієнтир для вибудовування загальної стратегії навчання мистецтва, оскільки є невід'ємним механізмом утворення особистісних цінностей як результату художнього пізнання. Отже, зрозуміло, що мистецтво є невід'ємною частиною життя всіх людей і суспільства. І не має значення, до якого виду мистецтва прихильна людина та чи полюбає вона його. Проти нашої волі чи за побажанням мистецтво неодмінно буде впливати на наш світогляд і ставлення до життя.

Подальшого дослідження потребує розгляд шляхів формування світогляду засобами мистецтва.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дяченко А. В. Роль мистецької освіти та її функцій у формуванні розвитку особистості. Серія 5. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2020. 73 (1). С. 107–112.
2. Комаровська О. Художнє пізнання та емоційний інтелект особистості: точки перетину в контексті мистецької освіти. Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи. 2020. 1(3). С. 71–78.
3. Красовська О. О. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій : монографія. Рівне : О. Зень, 2017. 460 с.
4. Кучай, Т., Кучай, О. Забезпечення якості вищої освіти в європейському освітньому просторі. Науковий журнал ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». *Освітній простір України*. 2019. 16. С. 15–19.
5. Олексюк О. М., Ткач М. М. Педагогіка духовного потенціалу особистості: сфера музичного мистецтва: навч. посіб. К.: Знання України, 2004. 264 с.
6. Шрамко О. І. Роль мистецької освіти у процесі духовного оновлення суспільства. Актуальні питання мистецької освіти та виховання : наукове видання МОН України. 2019. 1–2 (13–14). С. 306–315.
7. Шульгіна В. Д., Рябінко С. М. Творча діяльність особистості у системі мистецької освіти України: Європейський контекст Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2017. 1. С. 80–85.
8. Kravchenko T., Varga L., Lypchanko-Kovachyk O., Chinchoy A., Yevtushenko N., Syladii I., Kuchai O. Improving the Professional Competence of a Specialist

- in Poland by Implementing Multimedia Technologies. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. 22(9), C. 51–58.
9. Kuzminskyi A. I., Kuchai O. V., Bida O. A. Use of polish experience in training computer science specialists in the pedagogical education system of Ukraine. *Information Technologies and Learning Tools*. 2018. 68(6), P. 206–217.
 10. Plakhotnik O., Strazhnikova I., Yehorova I., Semchuk S., Tymchenko A., Logvinova Ya., Kuchai O. The Importance of Multimedia for Professional Training of Future Specialists. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. 22(9), P. 43–50.
 11. Polishchuk G., Khlystun I., Zarudniak N., Mukoviz O., Motsyk R., Havrylenko O., Kuchai O. Providing the Practical Component of the Future Specialist with Multimedia Technologies in the Educational Process of Higher Education. *International Journal of Computer Science and Network Security*. 2022. 22(9), P. 714–720.

REFERENCE

1. Dyachenko, A. V. (2020). *Rol' mystets'koyi osvity ta yiyi funktsiy u formuvanni rozvytku osobystosti*. [The role of art education and its functions in the formation of personality development]. Kyiv.
2. Komarovs'ka, O. (2020). *Khudozhnye piznannya ta emotsiynny intelekt osobystosti: tochky peretynu v konteksti mystets'koyi osvity*. [Artistic cognition and emotional intelligence of the individual: points of intersection in the context of art education]. Kyiv.
3. Krasovs'ka, O. O. (2017). *Teoriya i praktyka profesiynoyi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovoyi shkoly u haluzi mystets'koyi osvity zasobamy innovatsiynykh tekhnolohiy*. [Theory and practice of professional training of future primary school teachers in the field of art education by means of innovative technologies]. Rivne.
4. Kuchai, T., Kuchai, O. (2019). *Zabezpechennya yakosti vyshchoyi osvity v yevropeys'komu osviti'omu prostori*. [Ensuring the quality of higher education in the European educational space].
5. Oleksyuk, O. M., Tkach, M. M. (2004). *Pedahohika dukhovnoho potentsialu osobystosti: sfera muzychnoho mystetstva*. [Pedagogy of the spiritual potential of the individual: the sphere of musical art]. Kyiv.
6. Shramko, O. I. (2019). *Rol' mystets'koyi osvity u protsesi dukhovnoho onovlennya suspil'stva*. [The role of art education in the process of spiritual renewal of society]. Kyiv.
7. Shul'hina, V. D., Ryabinko, S. M. (2017). *Tvorcha diyal'nist' osobystosti u systemi mystets'koyi osvity Ukrainy: Yevropeys'kyy kontekst*. [Creative activity of the individual in the system of art education of Ukraine: European context]. Kyiv.
8. Kravchenko, T., Varga, L., Lypchanko-Kovachyk, O., Chinchoy, A., Yevtushenko, N., Syladii, I., Kuchai, O. (2022). *Pidvyshchennya profesiynoyi kompetentnosti fakhivtsya v Pol'shchi shlyakhom vprovadzhennya mul'tymediynykh tekhnolohiy. Mizhnarodnyy zhurnal informatyky ta mrezhevoyi bezpeky*. [Improving the Professional Competence of a Specialist in Poland by Implementing Multimedia Technologies].
9. Kuzminskyi, A. I., Kuchai O. V., Bida, O. A. (2018). *Vykorystannya pol's'koho dosvidu pidhotovky fakhivtsiv z informatyky v systemi pedahohichnoyi osvity Ukrainy*. [Use of polish experience in training computer science specialists in the pedagogical education system of Ukraine].

10. Plakhotnik, O., Strazhnikova, I., Yehorova, I., Semchuk, S., Tymchenko, A., Logvinova, Ya., Kuchai, O. (2022). *Znachennya mul'tymedia dlya profesiynoyi pidhotovky maybutnikh spetsialistiv*. [The Importance of Multimedia for Professional Training of Future Specialists].
11. Polishchuk, G., Khlystun, I., Zarudniak, N., Mukoviz, O., Motsyk, R., Havrylenko, O., Kuchai, O. (2022). *Zabezpechennya praktychnoyi skladovoyi maybutn'oho fakhivtsya mul'tymediynymu tekhnolohiyamy u navchal'nomu protsesi vyshchoyi shkoly*. [Providing the Practical Component of the Future Specialist with Multimedia Technologies in the Educational Process of Higher Education].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУЧАЙ Олександр Володимирович – доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Наукові інтереси: становлення і розвиток мистецької освіти.

КУЧАЙ Тетяна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: становлення і розвиток мистецької освіти.

ЧИЧУК Антоніна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти, Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці ІІ.

Наукові інтереси: становлення і розвиток мистецької освіти.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KUCHAY Oleksandr Volodymyrovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine.

Circle of scientific interests: formation and development of art education.

KUCHAY Tetyana Petrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Pedagogy, Psychology, Primary and Preschool Education and Management of Educational Institutions, Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakotsi II.

Circle of scientific interests: formation and development of art education.

CHYCHUK Antonina Petrivna – doctor of pedagogical sciences, professor, professor of the department of pedagogy, psychology, primary and preschool education and management of educational institutions, Transcarpathian Hungarian Institute named after Ferenc Rakotsi II.

Circle of scientific interests: formation and development of art education.

Стаття надійшла до редакції 02.05.2024 р.